

Källa:SCB

STATISTISKA CENTRALBYRÅNS KUNDTIDNING

2/2013

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

SCB i Almedalen

Du möter statistikern
Jahnavi Wallin på seminariet
"Är svensk mat dyr?"

**Svenska turistbranschen
– större än någonsin!**

SCB
arrangerar
höstens
forskardag – i år
tillsammans med
Socialstyrelsen!

Läs ett nummer med fokus på forskning
– och i synnerhet **registerforskning**

Källa: SCB

Källa: SCB är Statistiska centralbyråns kundtidning

Ansvarig utgivare: Stefan Lundgren, SCB, 08-506 941 00

Redaktion:

Monica Holmberg,
SCB, chefredaktör
019-17 61 67

Maria Sjölander
08-506 940 53

Redaktionen adress:

SCB, 701 89 Örebro
019-17 60 00
monica.holmberg@scb.se
maria.sjolander@scb.se

Layout: Ateljén, SCB

Tryck: Elanders Sverige AB,
maj 2013

Källa: SCB trycks i en upplaga av
10 000 exemplar och distribueras
till SCB:s kunder.

Foto omslag: Lena Blåsjö Jansson

ISSN 1104-8476
URN:NBN:SE:SCB-2013-A08T11302_pdf

SCB

scb@scb.se
Box 24300
Besöksadress: Karlavägen 100
104 51 Stockholm
08-506 940 00

Besöksadress: Klostergatan 23
701 89 Örebro
019-17 60 00

SCB:s statistikservice
information@scb.se
08-506 948 01

GD HAR ORDET

Ökad användning av statistisk information

DETTA NUMMER AV Källa: SCB ägnar en hel del utrymme åt användningen av uppgifter från statistiska register för forskningsändamål.

Informationen i dessa register är en unik tillgång och mycket värdefull för forskningen. SCB strävar efter att göra denna information så tillgänglig som möjligt för forskarsamhället. Men det måste alltid ske med utgångspunkt i det lagstadgade skydd som riksdagen beslutat ska gälla för statistiska uppgiftslämnare.

Tillhandahållandet av information från statistiska register är en del av SCB:s avgiftsfinansierade verksamhet. Denna innefattar ett stort antal olika tjänster och produkter, allt ifrån enkla tabeller och standardiserade produkter till kundanpassade lösningar som omfattar hela statistikprocessen.

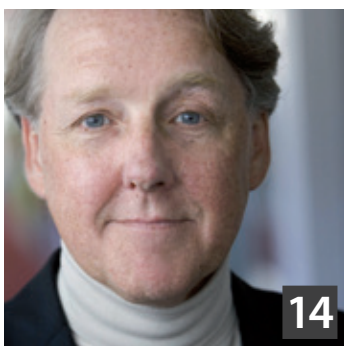
Den avgiftsfinansierade verksamheten uppgår till nästan 50 procent av SCB:s totala omsättning och bedrivs organisatoriskt integrerat med anslagsverksamheten. Bearbetningar av olika statistikregister utgjorde 2012 cirka 20 procent av intäktsvolymen i den avgiftsfinansierade verksamheten. Den stora volymen utgörs dock av datainsamlingsuppdrag och totala statistiska undersökningar, vilket är cirka 54 procent av den avgiftsfinansierade verksamheten. Ungefär

en tredjedel av detta är uppdrag som SCB utför åt andra statistikansvariga myndigheter.

SCB:s avgiftsfinansierade verksamhet är en viktig del i regeringens målsättning att öka användningen av statistisk information och att ta tillvara den statistiska kompetensen vid SCB. Det är viktigt att kunderna är nöjda med det SCB levererar. SCB mäter detta bl.a. med en leveransenkät i samband med slutförda uppdrag. Medelbetyget under 2012 på en sjugradig skala var 6,0 för bedömningen av uppdraget totalt. På ett område var kunderna mer missnöjda, nämligen när det gäller prisvärdheten. SCB upplevs ofta som en dyr leverantör.

Till en del beror det på att SCB som myndighet är skyldig att följa avgiftsförordningen, vilket innebär att avgifterna för uppdrag ska sättas så att full kostnadstäckning erhålls. Det innebär att samtliga direkta och indirekta kostnader som är förknippade med uppdragen ska täckas av avgiftsintäkterna på några års sikt. Eftersom delar av SCB:s avgiftsfinansierade verksamhet är konkurrensutsatt är det angeläget att SCB noggrant tillämpar avgiftsförordningens prissättningsprinciper för att undvika att konkurrensen snedvrids.

*Stefan Lundgren
Generaldirektör*

4 SCB:s forskardag 2013

- Hur du använder data i din forskning
- Uppdragsansvarig för befolkningsstatistiken vid SCB, Kerstin Båsjö.

5 Registerforskning

Christina Dalman, docent vid Institutionen för folkhälsovetenskap på Karolinska Institutet.

7 Service till forskare och kvalitet i kvalitetsregistren

Max Köster, vid Socialstyrelsens registerservice.

9 Unika möjligheter till registerstudier på företagssidan

Jan Andersson, arbetsmarknadsstatistiker vid SCB.

11 Metoder vid SCB: Kvalitet och register vid SCB

Thomas Laitila, professor vid SCB.

12 Hur ser vi egentligen på samhället?

Och hur stor är rädslan för det okända? Jens Rydgren, professor vid Stockholms universitet om undersökningen som startar efter sommaren.

14 Den svenska turistbranschen är större än någonsin

Tove Rosenblom, utredare vid SCB, Peter Terpstra, turismanalytiker på Tillväxtverket och Annette Öqvist, statistiker och analytiker på Destination Uppsala.

16 SCB i Almedalen Föreläsningar och Statistikiosk

17 Statistiken som belyser priser i Europa

Jahnvi Wallin, statistiker vid SCB.

18–19 Tips och nyheter

bl.a. om Hushålls- och bostadsräkningen CENSUS 2011.

Nu är den här – Statistik för alla 2013

Statistik för alla innehåller blandad statistik från SCB och andra statistikproducenter. Innehållet är anpassat till ungdomar för att väcka intresse för statistik. Publikationen är gratis och kan även beställas i klassuppsättning till grund- och gymnasieskolor.

Beställ publikationen på www.scb.se/statistikforalla

SCB:s forskardag 2013

– hur du använder data i din forskning

Du är välkommen till SCB:s forskardag tisdagen den 8 oktober på Stockholm Waterfront Congress Center!

DET BLIR EN fullmatad dag där SCB informerar om allt en forskare behöver veta om SCB:s datalager, sekretess och hur personuppgifter ska hanteras i forskningen. Vi har även ett pass om energianvändning och miljöpåverkan där vi ger exempel på forskningsfrågor som har belysts med hjälp av statistiken.

Du får möjlighet att ställa frågor till **Benkt Westerberg** om utredningen *Förutsättningar för registerbaserad forskning*. **Christina Dalman**, docent vid Karolinska institutet, föreläser om riskfaktorer för schizofreni, se sidan 5.

I år samarbetar SCB med Socialstyrelsen som har fyra pass under eftermiddagen, bland annat om Socialstyrelsens register, de nationella kvalitetsregistren, vilka möjligheter du har att forska på dessa samt vilken hjälp du kan få av Socialstyrelsens registerservice, se intervjun på sidan 7.

Du hittar mer information och anmälan på **scb.se** under *Kurser & seminarier*.

Alla behöver data om befolkningen

Vid Forskardagen ger **Kerstin Båsjö**, SCB och **Max Köster**, Socialstyrelsen en kort introduktion om registren vid respektive myndighet. Under eftermiddagen ges en rad parallella pass med mer ingående information om hur man kan använda data i forskning.

KERSTIN BÅSJÖ, uppdragsansvarig för befolkningsstatistiken vid SCB:

– I stort sett alla forskare vars forskning rör individer behöver någon form av demografisk data. *RTB – Registret över totalbefolkningen* är ett basregister som används flitigt av forskare. Registret är ett utdrag ur folkbokföringsregistret som Skatteverket ansvarar för.

Vad är då mest efterfrågat av forskare?

Förutom demografiska data har vi många förfrågningar kring utbildning och inkomst.

LISA – Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier är en databas speciellt uppbyggd för

forskning och innehåller en mängd variabler som rör exempelvis demografi, inkomst, sysselsättning och utbildning. Även data från Försäkringskassan ingår i registret.

För mer detaljerade uppgifter om utbildning och inkomst hämtar vi uppgifter från *Skolverkets elevregister*, *Höskoleregistret* och *Inkomst- och taxeringsregistret*.

Du som forskare önskar ibland kombinera dina egna register med data från SCB och det kan vi hjälpa dig med.

Hur kommer en forskare i kontakt med SCB?

Du kan söka på **scb.se/SCB:s data för forskning**. Där finns kontaktpersoner för olika register. Du kan också kontakta

Foto: Monica Holmberg

SCB:s information, via e-post eller telefon som vidarebefordrar frågan till rätt person.

Du som forskare behöver inte veta från vilket register data ska hämtas, inte heller unika variabelnamn. Kontaktpersonen på SCB tar emot din förfrågan och vägleder dig från förfrågan till leverans av data.

Monica Holmberg

Registerforskning

– möt **Christina Dalman**, docent vid Institutionen för folkhälsovetenskap på Karolinska Institutet. Christina kommer att prata om sin forskning på schizofreni vid SCB:s forskardag i höst.

Christina, berätta om din forskning!

Jag forskar på autism, schizofreni och är överhuvudtaget intresserad av alla långvariga psykiska sjukdomar, men jag väljer att prata om schizofreni på forskardagen. Jag försöker alltså hitta riskfaktorer för sjukdomar – att förebygga. Då gäller det att hitta tidiga faktorer i fosterstadiet, men också under den första levnadstiden och senare under uppväxten.

Hur använder du de olika registren?

Fördelen med registerforskning är att det blir så stora populationer, i de populationsbaserade studierna kommer verkligen ALLA med och man slipper stora bortfall. Skulle jag istället samla in data om psykisk ohälsa så hamnar bortfallet på 50–60 procent. Ett annat alternativ – att studera de som kommer till en specialmottagning, innebär att man missar gruppen som istället vänder sig till andra vårdinstanser t.ex. husläkaren. Det innebär en selektion och slutsatserna blir inte lika generaliserbara som vid populationsbaserad forskning. Här vill jag speciellt påpeka att registren också kan användas för att undersöka typ av bortfall och om det förekommer selektion.

Ännu ett användningsområde för registerdata är att kunna göra uppföljningar av hälsa på lång sikt. Med patientmaterial kan man framledes följa upp om de har återinsjuknat, har arbete, bostad osv., utan att behöva besvära personer med enkäter. De ger sitt samtycke vid den ursprungliga kontakten.

Foto: Karolinska Institutet

Vilka register använder du?

Ett tjugotal register är länkade. Patientregistret är viktigt, liksom de med sociala faktorer som inkomst, utbildning, socialbidrag och familjebildning. Migration är viktigt, liksom naturligtvis Skolregistret där vi tittar på betygen i årskurs 9. Medicinska födelseregistret är också väldigt viktigt eftersom vi är intresserade av olika exponeringar under graviditeten och tidigt i livet.

Foto: Monica Holmberg

Ordet schizofreni kommer från grekiska "kluvet psyke".

Wikipedia

→ **Alla dessa svenska register – andra länders forskare måste vara avundsjuka?**

Ja så är det, och många vill samarbeta med oss. De utgör en viktig resurs och själv samarbetar jag mycket med engelska forskare.

Ser man skillnader mellan länder när det gäller dessa sjukdomar?

Det är stora skillnader när det gäller schizofreni – i Finland är sjukdomen vanligare än i Sverige, och även i Danmark verkar den s.k. "prevalensen" vara högre än här. Vad det beror på kan man väl inte säga men man ser genetisk koppling till förekomsten i vissa finska områden.

Enkelt kan man säga att epidemiologisk forskning* innebär just jämförelser mellan grupper – vad är speciellt med gruppen som har sjukdomen, är de immigranter, bor de i storstan eller är de socialt utsatta? Utifrån dessa skillnader kan vi dra slutsatser. Den grundläggande byggstenen i epidemiologi är att ha bra mått på sjukdomsförekomst.

Du kommer att delta på SCB:s forskardag, vem vill du ska lyssna?

Jag kommer att prata om min populationsbaserade forskning på schizofreni. Registerbaserad forskning är dock i fara – det är en viktig fråga just nu. Nya förslag på EU-nivå handlar om att varje enskild person i registren ska ge sitt samtycke och det skulle göra att all registerforskning slås ut!

Det är viktigt att beslutsfattare förstår vikten av registerforskningen i Sverige. Det är så mycket kunskap som genereras med hjälp av registerforskning och så många samarbeten med andra länder.

I Danmark driver man frågan om att bli undantagna eftersom de också har ett väl utbyggt registersystem. Sverige har en större population än Danmark så våra sociala och nationella register är därför bäst i världen – som också sträcker sig långt bakåt i tiden. Därför vill jag gärna att beslutsfattare lyssnar på mitt föredrag!

Monica Holmberg

FÖR MER INFORMATION, kontakta Christina Dalman via e-post: christina.dalman@ki.se

* **Epidemiologi** är läran om sjukdomsförlopps demografi. Bland annat studeras epidemier och andra sjukdomar som är tillräckligt vanliga för att det ska vara möjligt att få ett statistiskt underlag. Källa: Wikipedia

Service till forskare och kvalitet i kvalitetsregistren

– med Socialstyrelsens registerservice

Vi ska stödja registerforskare och de nationella kvalitetsregistren. Vi ska också arbeta för ökad kvalitet i de olika registren, säger **Max Köster** vid registerservice på Socialstyrelsen.

Max, berätta om ert uppdrag!

Vi fick uppdraget att skapa en nationell registerservice här på Socialstyrelsen i samband med en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting SKL, hösten 2011. Överenskommelsen innebär en stor satsning på de nationella kvalitetsregistren, vilken omspänner 300 miljoner årligen. En del i överenskommelsen är en registerservice.

Vad är ett kvalitetsregister?

Det finns över 100 kvalitetsregister, där 78 har möjlig data att använda. Landstingen har personuppgiftsansvaret för de nationella kvalitetsregistren. Bland registren hittar du bland annat det nationella registret för hjärtintensivvård, nationella diabetesregistret, olika proteskirurgiska register och ett antal register för psykiska sjukdomar.

Registren kom till för att mäta vad som görs i vården för att i nästa steg användas för att utveckla kvaliteten. Systemet har funnits sedan 70-talet och

Foto: Monica Holmberg

ger möjlighet till studier över tid. Nu ska kvalitetsregistren alltså synliggöras och användas ännu mer i forsknings- och förbättringsarbetet. Att ett register används flitigt är ett av tecknen på god kvalitet.

Vad ska registerservice göra i praktiken?

Vi ska vara en informationsnod och stödja registerbaserad

forskning i allmänhet inom området vård och omsorg, alltså även när det gäller exempelvis SCB:s register och kvalitetsregistren i synnerhet.

Det gäller också att öka rapporteringsgraden i kvalitetsregistren och därmed även deras kvalitet. I uppdraget ligger alltså ett stöd till registrens kvalitetsarbete, vilket ökar deras användbarhet i öppna jämförelser →

→ och forskning, men även deras transparens och fortsatta förbättringsarbete.

I vårt uppdrag ingår också att vi ska stödja kvalitetsregistren när det gäller att ta fram kvalitetsindikatorer. Här återstår en del – men vi är på gång!

Hur ser det ut i andra länder?

Jag skulle vilja säga att Sverige är i framkanten när det gäller kvalitetsregister. Även Norge och Danmark har kommit långt, men de svenska landstingen var tidiga med att bygga upp ett system.

Hur många arbetar med registerservice?

Vi är fem personer som arbetar mot kvalitetsregistren. Ungefär lika många arbetar med forskare och deras beställningar. Vi har dessutom stöd på metod-, it-, juridik- och informations- sidan.

Hur kommer forskare att märka denna nya service?

Det ska tydligt framgå hur forskare ska gå tillväga. Vi ska göra det enklare för användare och forskare att få en övergripande bild och förstå möjligheterna med registerforskning, vilka variabler man kan tillgå och vilka variabler som finns i kvalitetsregistren.

Vilka är de vanligaste frågorna från forskare?

– När är årets register klara, när kommer Patientregistret 2012?

Men det gäller också generella frågor om hur man får ut registerdata för forskning. Vi får bortåt 350 förfrågningar per år och det är väldigt stor skillnad på kompetensen hos forskarna – beroende på om de kommer från de stora universiteten med vana vid registerforskning eller från landstingen med mindre patientgrupper.

Hur samarbetar ni med SCB?

Det är oerhört viktigt att vi samarbetar med andra, exempelvis SCB. Vi har kontakt mellan kommunikatörerna och framförallt på handläggarnivå, inte minst när det gäller sekretessbedömningar. Vi har också kontakter på ledningsnivå.

Socialstyrelsens egna stora register är bland annat Dödsorsaksregistret, Patientregistret, Cancerregistret och Läkemedelsregistret samt ett antal register inom socialtjänstområdet. Vid SCB finns exempelvis Registret över totalbefolkningen – RTB, Flergenerationsregistret, Utbildningsregistret och, framförallt i dessa sammanhang, LISA*. Forskare kan ibland behöva sambearbetade registeruppgifter från olika myndigheter, men varje myndighet gör sin sekretessprövning. Registerservice bistår

med informationsstöd när det gäller registerforskning inom vård och omsorg.

Ni samarbetar också med SCB när det gäller Forskardagen i höst, berätta!

Vi kommer att tala om hur forskare gör för att få tillgång till data från flera myndigheter, exempelvis från SCB och Socialstyrelsen. Vi ger också seminarier om utvecklingsarbetet av Patientregistret, Socialtjänstregistret som berör äldre och funktionshindrade, vi gör en allmän beskrivning av våra hälsodataregister och slutligen ger vi ett seminarium om just forskning på kvalitetsregistren.

Hur kontakter man er lättast?

Det gör du via vår brevlåda: **registerservice@socialstyrelsen.se**

Monica Holmberg

MER INFORMATION

Mer information om Socialstyrelsens registerservice hittar du på webben: **www.socialstyrelsen.se/register/registerservice**

Där hittar du också rapporten

En nationell registerservice vid Socialstyrelsen – en avrapportering av första året för uppdraget.

*LISA = SCB:s register över Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier.

TIPS!
Du hittar samtliga kvalitetsregister på **www.kvalitetsregister.se**

Unika möjligheter till registerstudier på företagssidan

– Just att få med det nya begreppet *operativ företagsledare* har varit avgörande i våra studier om företag. Med begreppet kan vi tillsammans med information från Bolagsverket få fram så oerhört mycket information. Som vanligt är det bara fantasin som begränsar oss, säger arbetsmarknadsstatistiker **Jan Andersson** vid SCB.

Jan, berätta hur Entreprenörskapsdatabasen skapades!

Redan tidigare hade vi uppgifter i våra register om egna företagare och delägare i fåmansaktiebolag, däremot inte något om företagsledare i de större företagen. Detta blev möjligt 2007 när vi fick stöd av Näringsdepartementet att bygga en databas med uppgifter från år 2004 med hjälp av Bolagsverkets styrelseregister.

Vi kunde nu få fram uppgifter på *operativ företagsledare* för alla företag i näringslivet genom att koppla samman uppgifterna med RAMS, Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik och Yrkesregistret vid SCB. Dessutom fick vi möjlighet att studera aktiebolagens styrelser. Vi kan exempelvis se hur många styrelseuppdrag individen har fördelat på kön. Man kan också titta på personers företagareanknytning i närståendekretsen, alltså familjen, bakåt i tiden – man kan helt enkelt följa personerna som blir före-

tagare. Det absolut viktigaste, anser jag, är att få fram den operativa företagsledaren.

Egna företagare har vi alltså kunnat studera tidigare, men de är inte lika intressanta för sysselsättningen och tillväxten om de inte anställer folk. Vi bör, förutom att titta på företagsamheten, också fokusera på tillväxtfaktorerna. Många egna företagare bedriver passiv näringsverksamhet och har största inkomsten från

FAKTA

Entreprenörskapsdatabasen är framtagen vid SCB. Den är unik i världen, då operativa företagsledare kan pekas ut med hjälp av Bolagsverkets styrelseregister för aktiebolag och SCB:s båda register Yrkesregistret och Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS. Den ger även fantastiska möjligheter till studier, exempelvis om styrelsernas uppbyggnad i förhållande till produktiviteten.

annan verksamhet. Av cirka 900 000 egna företagare rör det sig om knappt 30 000 som har anställda personer. För ett par år sedan fokuserade man i Sverige på företag ur kvantitativa mått – alltså så många företag som möjligt i Sverige, nu pratar man mer om kvalitet på företag.

Vi har möjlighet att studera företagsledare, styrelserna och personer som sitter i flera styrelser. I vissa fall sitter man kanske i styrelsen i ett transportföretag och också i ett företag som behöver just dessa ➔

→ tjänster – en typ av nätverk som inte har blivit belysta tidigare. I publikationen *Fokus på näringsliv och arbetsmarknad*, som du hittar på **scb.se**, kan du läsa om detta och även om begreppet "boys club", där styrelseledamöter väljs ut för att man känner varandra – något som eventuellt kan tänkas utestänga kvinnor. Det är dock viktigt att veta att dessa studier är gjorda på mindre företag och är därför inte generaliserbara!

Vad ser du för möjlighet med registerforskningen?

Entreprenörskapsdatabasen ger inte svar på alla frågor, men den ska ses som en ingång till många studier. Man kan ta in informationen, selektera och matcha med andra register. Man kan få svar på vilka som blir företagare och hur de lyckas – och vem som blir företagsledare. Vilken bakgrund

har de som lyckas? Vilka sitter i styrelserna och vad innebär det för företaget?

En styrelse tar ut riktningen för företaget och den operativa företagsledaren driver genom besluten. Personerna i styrelsen är viktiga och är möjliga att studera. Vi kan studera hur antalet kvinnor i bolagsstyrelser och som operativa företagsledare utvecklas. Mycket talar för att kvinnorna måste ha rätt utbildning och hamna i ledningsgrupperna för att nå styrelserna – vägen till styrelsen går kanske via ledningsgruppen i företag.

Antalet kvinnor i näringslivet är cirka 36 procent och en kvot på 40 procent i styrelserna skulle alltså innebära avspeglning av verkligheten. Här finns mycket att studera – är de kvinnliga ledamöterna ordinarie styrelseledamöter eller är de suppleanter utan samma möjlighet att påverka?

Detta är ett relativt nytt forskningsområde i och med att man nu kan använda Bolagsverkets och SCB:s register tillsammans.

Slutligen, berätta om vilka ytterligare möjligheter du ser med registerforskning?

I dagens läge behövs massor av studier kring grupper som får allt svårare på arbetsmarknaden – utrikes födda och de unga. Det finns också stora möjligheter att göra studier utifrån kön. Och vad är det som gör att man faktiskt anställer? Vad betyder ägandestrukturen i företaget för utvecklingen? Detta och mycket annat ger alltså enorma forskningsmöjligheter.

Monica Holmberg

FÖR MER INFORMATION,

kontakta Jan Andersson via e-post: jan.andersson@scb.se

Kvalitet och register vid SCB

SCB:S REGISTER är baserade på administrativa register från olika myndigheter. De administrativa registren kan ses som en råvara som SCB förädlar till ett statistikregister, ett register som är utformat för statistiska undersökningar. De administrativa registren är vanligen olämpliga för att direkt användas i statistikproduktion eftersom registren skapats för andra syften. Objektstyper och variabeldefinitioner i det administrativa registret kan skilja sig från de som avses i undersökningen. Registret kan behöva kompletteras med variabler från andra register. Därtill innehåller register fel som liknar de som förekommer i urvalsundersökningar, exempelvis täckningsfel, felaktiga variabelvärden, och bortfall.

Internationell samverkan kring kvalitetsindikatorer

I allmänhet håller SCB:s register hög kvalitet. Bland annat har två projekt med internationell samverkan genomförts kring utveckling av kvalitetsindikatorer för register. Inom dessa har ett antal register vid SCB granskats och utvärderats. Vid SCB har även ett system för beskrivning av register och redovisning av registrens kvali-

tet tagits fram. Kvaliteten i den statistik som produceras med hjälp av registren är naturligtvis avhängig av registrens kvalitet. Ur produktionssynpunkt är även en rik tillgång till register en kvalitetsfaktor. Genom att kontrastera register mot varandra kan kvalitetsbrister upptäckas och genom att kombinera register finns möjligheter att kompensera för sådana brister. Här är även tillgång till information från urvalsundersökningar en kvalitetsfaktor.

” Genom att kontrastera register mot varandra kan kvalitetsbrister upptäckas och genom att kombinera register finns möjligheter att kompensera för sådana brister.

Registrets kvalitet i relation till användningen

Bedömningen av ett registers kvalitet får sättas i relation till användningen. För SCB bedöms kvaliteten utifrån uppgiften att producera statistik. En aspekt är kvaliteten i den statistik som produceras, en

annan är registrets betydelse för produktionsprocessen i stort. Användning av registerdata inom forskning ger andra kvalitetskriterier varför ett och samma register kan bedömas olika. Ett exempel är registrets aktualitet – ett register kan vara inaktuellt för statistikproduktion men användbart för analyser av samband. Ett annat är systematiska och slumpmässiga mätfel. Vid korrelationsanalyser ger slumpmässiga mätfel felaktiga resultat, medan ett systematiskt fel ger felaktiga resultat om en registervariabel summeras till en skattning av en populations-total. Korrekta uppgifter, stor variabelmängd och länkbarhet till andra register är dock väsentliga kvalitetskriterier vid statistikproduktion, varför SCB:s register utgör en utomordentlig datakälla även för forskning.

FÖR MER INFORMATION,
kontakta Thomas Laitila via e-post:
thomas.laitila@scb.se

Hur ser vi egentligen på samhället?

Hur stor är rädslan för det okända? Vad tänker yngre personer på, och litar äldre damer i 70-årsåldern på samhället? I en tid med diskussioner om islamofobi och minareter – vad kan då vara mer rätt än en studie om våra attityder?

I HÖST GENOMFÖRS en attitydundersökning som bland annat kan ge svar på orsakerna bakom eventuella invandrar-kritiska attityder, s.k. xenofobi. Studien utförs av *Jens Rydgren*, professor vid Stockholms universitet, som även stod bakom studien om ungas sociala kapital som vi kunde läsa om i förra numret av Källa:SCB.

5 000 svenska medborgare mellan 18-79 år blir slumpmässigt utvalda till denna intervju. Till detta knyts en rad registerdata för att underlätta intervju-tillfället.

Källa:SCB har pratat med Jens Rydgren.

– Vi vill granska olika politiska attityder och politiskt beteende och vi är även intresserade av attityder till invandring och invandrare. Vårt bidrag är att titta på betydelsen av sociala nätverk och andra kontextuella effekter, dvs. om man bor i ett grannskap med många invandrare – ökar eller minskar det benägenheten att ha kritiska

uppfattningar till invandrare? Eller innebär det istället många personliga relationer till invandrare? Liksom i förra undersökningen om socialt kapital är vi alltså intresserade av de personliga nätverken.

Det är ett svårt ämne, blir det svårt att få folk att delta?

Vi får se hur svarsfrekvensen blir, men vi har goda förhoppningar. Vi kan naturligtvis inte använda dessa metoder fortsättningsvis om svarsfrekvensen kryper ner för långt. Då får man istället göra strategiska urval på olika områden och frångå möjligheten att generalisera till hela befolkningen. Men det är svårt att hitta alternativ när man vill ha med alla grupper och än så länge hoppas vi att det fungerar.

Vilken är SCB:s roll?

SCB genomför telefonintervjuerna som tar cirka 40 minuter. Attityder mäts genom en rad påstående som respondenterna

Foto: Stockholms universitet

ska ta ställning till utifrån en skala. Därefter skapar man index på olika dimensioner.

Görs motsvarande undersökningar av andra?

Attitydundersökningar är ganska vanliga och utförs i Sverige bland annat vid SOM-institutet i Göteborg. Vår studie är dock unik med dess starka fokus på att mäta betydelsen av sociala nätverk, och att samtidigt undersöka effekten av exempelvis grannskapets socio-demografis-

Foto: Matton

ka sammansättning genom att koppla på registerdata.

När vet vi vad ni har hittat?

Datainsamlingen startar efter sommaren och framåt jul hoppas vi kunna titta på materialet. Lite beroende på vad som framkommer så borde vi kunna ha resultat framme julen därpå, alltså 2014.

Vem bekostar studien?

Pengarna kommer från FAS, Forskningsrådet för Arbetsliv och Socialvetenskap och det är vi väldigt tacksamma för. Detta är grundforskning utan styrning.

Jag har själv tidigare tittat på radikala grupper och grupper på högerkanten. Då har jag utgått från andra typer av data, från exempelvis ESS, European Social Survey och olika typer av väljarundersökningar – dels från Sverige och dels från Frankrike.

Hur ser du på skillnader i attityder till invandring inom Europa?

Man ser stora skillnader mellan länder och även över tid. Generellt kan man dock säga att motståndet mot invandring verkar ha minskat i Sverige.

I höst är det aktuellt med en forskardag – hur är det, sysslar sociologer med registerforskning?

Inte jag själv, men det förekommer. Inte minst bland sociologer i Stockholm; på sociologiska institutionen, på CHESS, Centre for Health Equity Studies, alltså inom medicinsk forskning och även inom social forskning på SOFI, Institutet för social forskning vid Stockholms universitet.

Monica Holmberg

FÖR MER INFORMATION, kontakta Jens Rydgren via e-post: jens.rydgren@sociology.su.se

Xenofobi – intensiv, irrationell rädsla för främlingar vilken kan bidra till etniska fördomar och invandrarfientlighet.

NE

Den svenska turistbranschen är större än någonsin

Turismen i Sverige har utvecklats till en mycket stark och växande bransch. Idag är den nästan lika stor som den svenska järn- och stålexporten och bilexporten tillsammans. Förra året gjordes omkring 53 miljoner kommersiella övernattningar i vårt land.

– Hotell, stugbyar och vandrarhem har ökat med drygt 90 procent om man ser till en tjuvårsperiod, berättar utredare *Tove Rosenblom* på SCB:s avdelning Regioner och Miljö.

På uppdrag av Tillväxtverket tar SCB fram Inkvarteringsstatistik som utgör underlag för turistinformation i Sverige. Statistiken belyser utvecklingen av svenska och utländska gästnätter genom att regelbundet samlas in uppgifter om antal gäster, övernattningar, hemland, målgrupp och logiintäkt.

Fler långväga gäster

Statistiken visar att majoriteten av övernattningar utgörs av svenska gäster. Men den största ökningen står de utländska gästnätterna för och en tydlig trend under senare år är att de långväga gästerna från Kina, Japan, Indien och USA ökar. Enligt *World Tourism Organization* är Kina det land i världen som spenderar mest pengar när de reser utomlands.

– Det är ju jätteintressant att se vad det kan innebära för Sverige framöver, säger Tove.

FAKTA

Inkvarteringsstatistiken omfattar hotell, vandrarhem, stugbyar, campingplatser samt privatförmiddade stugor och lägenheter. Det är en totalundersökning och varje månad samlas data in från cirka 4 400 anläggningar.

Sedan förra året kunde även en annan förändring urskiljas i statistiken. Antalet sydeuropeiska gäster har minskat, troligtvis beroende på den ekonomiska krisen.

Används vid planering och utvärdering

Tillväxtverket är den främsta användaren av Inkvarteringsstatistiken, men även regionala turistorganisationer, kommuner och företag har stor nytta av den. Genom statistiken kan de

Foto: Maria Sjölander

- uppskatta resenäringens effekter på ekonomi och selsättning
- planera åtgärder för att främja turism
- göra konkurrensanalyser
- följa upp marknadsföringsåtgärder
- få etableringsunderlag.

Statistiken redovisas varje månad på scb.se. Sedan en kort tid tillbaka kan du även hämta och bearbeta data via SCB:s statistikdatabas.

– Vi erbjuder dessutom skräddarsydd statistik för er som vill ha data på en lägre nivå som kommun och region. Majoriteten av förfrågningarna handlar om att man vill jämföra sin anläggning med andra konkurrenter, och turistorganisationer som vill följa utvecklingen i sin region, avslutar Tove Rosenblom.

Maria Sjölander

MER INFORMATION

Kontakta gärna Tove Rosenblom via e-post: tove.rosenblom@scb.se

Vi ställer några frågor till **Peter Terpstra**, turismanalytiker på Tillväxtverket och **Annette Öqvist**, statistiker och analytiker på Destination Uppsala.

Hur ser samarbetet med SCB ut?

Peter: Som beställare och statistikansvarig myndighet för Inkvarteringsstatistiken har vi ett nära samarbete sedan 1970-talet. SCB ansvarar för den operativa verksamheten, så samarbetet fokuseras i huvudsak på utvecklings- och kvalitetsfrågor. Dessutom producerar Nationalräkenskaperna på vårt uppdrag ett nationellt turist-satellitkonto som redovisar turismens effekter på ekonomi, sysselsättning och export.

Annette: Vi är stora användare av Inkvarteringsstatistiken och beställer ofta skraddarsydd statistik. Jag upplever att vi har ett gott samarbete med SCB.

Hur använder ni statistiken och vilken betydelse har den?

Peter: Inkvarteringsstatistiken är idag i princip den enda produktionsstatistik som finns för att beskriva turismens utveckling på lokal, regional och till viss del på nationell nivå. Det finns därför en mängd intressenter som är beroende av dessa data. Tillväxtverkets uppdrag är, förutom att finansiera

Foto: Stewen Quigley

och ansvara för att statistiken tas fram, även att sprida kunskap om turismens utveckling och effekter i Sverige. Det gör vi genom att bearbeta, analysera och kommunicera resultaten.

Annette: Vi använder statistiken för att se hur turismen ser ut i Uppsala. Vi jämför med andra kommuner i landet och använder den som underlag vid uppföljning. Inkvarteringsstatistiken är mycket viktig för oss, det är det enda regelbundna måttet vi har på hur besöksnäringen i Uppsala utvecklas.

Saknar du någon statistik på det här området?

Peter: Det finns en allmän uppfattning om att temaresor ökar runt om i världen men det

Foto: Olof Holdar

saknas data för att följa och analysera efterfrågan. Vi behöver därför mer kunskap för kunna bedriva en effektiv marknads-, produkt- och destinationsutveckling i Sverige.

Annette: Vi skulle vilja korsköra variablerna *nationalitet* och *målgrupp* för att få svar på fördelningen mellan svenska och utländska resenärer bland affärsresenärer och fritidsresenärer. Men det går tyvärr inte idag på grund av att målgrupperna mäts på olika sätt.

Maria Sjölander

SCB i Almedalen 2013

2013 är det internationella statistikåret och SCB uppmärksammar detta under årets Almedalsvecka med sex seminarier och en **Statistikkiosk**. Huvudtemat är *Statistikens betydelse för samhället*, ibland med internationella jämförelser.

Miljöstatistik – utsläppens drivkrafter

– Den internationella arenan och mödans frukt.

Hur hänger BNP ihop med utvecklingen av koldioxidutsläppen? Genom statistik och internationell samordning kan vi analysera drivkrafterna bakom utsläppen. Vilka är faktorerna som har gjort att utsläppen gått upp och ned de senaste 20 åren? Hur ser utvecklingen ut jämfört med resten av världen?

Vilse i statistikdjungeln?

– Lär dig hitta statistiken hos SCB och att använda den korrekt.

Har du hört uttrycket "Lögn, förbannad lögn och statistik"? Men så behöver det inte vara! Kom på SCB:s seminarium och lär dig om fallgropar, felkällor och hur du hittar statistiken på webbplatsen. Vilka frågor bör du ställa innan du använder våra eller andras siffror för att beskriva verkligheten?

Är svensk mat dyr?

– en statistisk jämförelse av matpriserna i Europa.

Vad kostar svensk mat jämfört med maten i Europa? Vi presenterar data, ca 5 000 prisuppgifter från 30 länder, som visar hur Sve-

riges prisnivå för livsmedel och alkohol ligger jämfört med övriga Europa både totalt för livsmedel och för alkohol men även uppdelat på varugrupper, t.ex. mjölk, ost och ägg.

Från varor till tjänster, en tillfällig trend eller något som består?

– Hur och vad ska vi mäta?

Globaliseringen har inneburit att den svenska produktionen blivit alltmer tjänsteinriktad och en ökad tjänstesektor innebär också att industriproduktionen förlorat i kraft som indikator på den ekonomiska utvecklingen. SCB presenterar den senaste statistiken, externa experter samtalar och analyserar.

Politiskt deltagande – vilka väljer att välja och vilka blir valda?

– 2014 ett "supervalår".

Valåret 2014 aktualiserar många centrala frågor kring den svenska demokratin. SCB presenterar resultat från olika nyligen genomförda studier och seminariet avslutas med en diskussion där bl.a. SCB:s generaldirektör *Stefan Lundgren* och EU- och demokratiminister *Birgitta Ohlsson* medverkar.

Lever man längre om man pluggar vidare?

– Ny statistik visar tydliga skillnader i medellivslängd.

Under senare år har medellivslängdens utveckling kunnat följas för grupper med olika utbildningsnivå. Vilka faktorer är det som bidrar till de skillnader i medellivslängd som finns mellan olika utbildningsgrupper? Ny statistik från SCB presenteras följt av samtal mellan externa experter.

Statistikkiosk

Statistikkiosken

Här får du hjälp att hitta siffrorna alla talar om!

SCB:s statistikservice är på plats för alla Almedalsbesökare. Vi finns på Cramégatan, mitt emot högskolan måndag–fredag 09:30 – 16:30.

Seminarierna hålls i Furilden på Strand hotell 2–4 juli. Du hittar exakta tider och mer information på scb.se/Almedalen2013.

Statistiken som belyser priser i Europa

I Almedalen den 3 juli kommer **Jahnavi Wallin**, statistiker på avdelningen för Ekonomisk statistik att presentera de senaste resultaten om livsmedelspriser i Europa.

Foto: Lena Blåsjö Jansson

– **JAG BESKRIVER** bland annat Sveriges prisnivå på olika grupper av livsmedel och gör jämförelser med andra länder i Europa, berättar Jahnavi Wallin.

Prisuppgifter för livsmedel är en delundersökning inom *Köpkraftspariteter* som samordnas av Eurostat. Statistiken används främst av Eurostat, OECD, FN och Världsbanken för att jämföra BNP och prisnivåer mellan länder på olika typer av varor och tjänster.

– Prisnivåindex påverkas mycket av förändringar i växelkursen. Om den svenska kronan försvagas gentemot euron så kommer prisnivåindex för Sverige att sjunka. Därför ska man vara försiktig med att göra jämförelser över tid, säger Jahnavi.

Olika konsumtionsmönster är en utmaning

De senaste prisuppgifterna för livsmedel, inklusive tobak och alkohol samlades in i 37 europeiska länder under april, maj och juni år 2012.

Det är viktigt att man jämför lika produkter mellan länder, så man inte jämför priset på äpplen i ett land med priset på päron i ett annat. Därför har Eurostat satt upp gemensamma riktlinjer för hur undersökningen ska utföras. Det finns även utförliga produktspecifikationer som

tar om vilken vara som ska mätas. Länderna har regelbundna möten för att stämma av och säkerställa att de gör undersökningen på samma sätt.

– Den stora utmaningen handlar om att länderna har olika matvanor och konsumtionsmönster. Därför är det viktigt att de produkter som mäts inkluderar sådana som är typiska för landets konsumtionsmönster. Varje land markerar också vilka produkter som är viktigare än andra och då får de en större vikt vid beräkningarna.

Svenska matpriser bland de högsta i Europa

I livsmedelsundersökningen som gjordes för fyra år sedan visade det sig att Norge och Danmark hade högst matpriser bland EU-länderna och i Norden. Sverige placerade sig på tredje plats med 20 procent över EU-snittet. Den billigaste maten fanns i Bulgarien.

– Pris på mat är statistik som alla kan relatera till och det är kul att kunna jämföra prisnivån mellan länder. Det ska bli intressant att se vad de senaste resultaten visar – just det jag redovisar i Almedalen, avslutar Jahnavi Wallin.

Maria Sjölander

MER INFORMATION

Kontakta Jahnavi Wallin via e-post:
jahnavi.wallin@scb.se.

Nu kan du läsa den färska skriften "Svenska register – en unik resurs för bättre hälsa och välfärd"!

Du kan ladda ner skriften på svenska eller engelska via www.simsam.nu. Du kan också beställa den i tryckt form via e-post till Magnus Stenbeck, projektledare för SIMSAM-INFRA: magnus.stenbeck@ki.se.

Ur publikationen:

” Vetenskapsrådet har initierat en satsning på registerforskning som kallas "Swedish Initiative for research on Microdata in the Social and Medical sciences" (SIMSAM). Utsedda grupper inom SIMSAM driver forskning i allmänhetens intresse i syfte att förbättra hälso- och levnadsförhållanden hos befolkningen.

SIMSAM-INFRA är ett fristående projekt som bland annat arbetar för att synliggöra de olika gruppernas arbete. I denna skrift vill vi lyfta fram konkreta exempel på hur gruppernas forskningsresultat räddar människoliv och ökar kvaliteten i det svenska välfärdssystemet. Exempelen är ofta väldigt klagörande och ger en bakgrund och förklaring till varför registerbaserad forskning stöts av såväl våra politiker som hela det medicinska och socialvetenskapliga forskarsamhället.”

Ordlistan på scb.se

Ordlistan innehåller termer kopplade till arbetskraftsundersökningarna, befolkningsstatistik och nationalräkenskaper. Den 1 juli uppdateras den med ytterligare termer inom samma områden och inom statistisk metod. Syftet är att presentera SCB:s termer korrekt och lättförståeligt i anslutning till statistiken.

Ordlistan tas fram av ämnesexperter och språkvårdare vid SCB, tillsammans med Terminologicentrum. En webbkoordinatorer utvecklar design och funktionalitet.

Du hittar ordlistan högst upp på scb.se

Gilla oss på

facebook

Nu finns SCB på Facebook! Gilla oss och ta del av intressant statistik och infografik om Sverige. På vår Facebooksida kan du även testa hur Medelsvensson du är. www.facebook.com/statisticssweden

Öppna data vid SCB

SCB har tagit nästa steg i arbetet med öppna data. Nu har vi släppt betaversionen av SCB:s API som ger helt ny tillgång till statistikdatabasen.

Hör av dig med synpunkter till information@scb.se

Nästa version planeras till hösten 2013, då kommer du att kunna välja API-gränssnitt direkt från den tabell du valt i Statistikdatabasen.

MER INFORMATION

Kontakta Statistikservice på www.scb.se/Fragaoss

Foto: Monica Holmberg

Nytt om Hushålls- och bostadsräkningen

CENSUS 2011

I höst kommer resultaten från Census 2011 att publiceras. Just nu pågår det avslutande arbetet inför publiceringen av de 60 statistiktabeller som kommer att tillgängliggöras via Eurostats webbplats för samtliga EU-länder. Där kommer användare att kunna jämföra statistiken från den svenska Census 2011 med statistik från de övriga EU-länderna.

En första registerbaserad hushålls- och bostadsräkning

Ett omfattande arbete sker för att kunna beskriva kvaliteten i den första helt registerbaserade hushålls- och bostadsräkningen som genomförts i Sverige. Dessa kvalitetsrapporter kommer också att göras tillgängliga i samband med publiceringen i höst.

Parallellt med detta pågår ett intensivt arbete med att påbörja den årliga nationella statistikproduktionen av hushålls-, boende- och bostadsstatistik som ska baseras på det nyligen etablerade lägenhetsregistret och folkbokföringen på lägenhet.

Unikt tillskott till SCB-data för forskning

Registerbaserad hushålls-, boende- och bostadsstatistik blir ett unikt tillskott till nuvarande SCB-data för forskningen. Forskare kommer efter sedvanlig utlämnandeprövning att från i höst kunna få tillgång till registeruppgifter som bland annat beskriver befolkningens hushållsbildning med aktuella uppgifter än från tidigare traditionella folk- och bostadsräkningar. SCB återkommer med mer information om detta i senare nummer av Källa:SCB.

MER INFORMATION

Du hittar information om projektet på www.scb.se/hob

Åke Bruhn, SCB
ake.bruhn@scb.se

B**TIPS & NYHETER**

Ny avdelningschef vid SCB

Cecilia Hertzman är numera ansvarig för datainsamling från företag och organisationer, alltså den avdelning som har kontakterna med uppgiftslämnarna. Cecilia har under många år arbetat på avdelningen för Ekonomisk statistik vid SCB och har också hunnit med ett par års utlandstjänst i Vietnam.

Foto: Monica Holmberg

Att underlätta uppgiftslämnandet är en viktig roll för dig – vad är på gång?

Vi samlar in uppgifter från företag och organisationer och levererar till samtliga statistikområden vid SCB. Det innebär att det är oss uppgiftslämnarna träffar – vi vägleder och guidar.

Just nu håller vi på att testa att hämta uppgifter direkt från företagens bokföring via s.k. SIE-filer. Vi ska också försöka utöka samarbetet med BAS i syfte att koppla fler variabler i olika undersökningar till standardiserade BAS-konton. Vi vill direkt kunna ange på blanketten vilka konton eller del av konto man kan hämta

uppgifter från. Förutom att det förenklar för företagen, hoppas vi genom tydligare definitioner kunna höja kvaliteten i lämnade siffror. Vi hoppas också få till ett bättre samarbete med Tillväxtverket om information till nyföretagare. De ska inte bli överraskade av skyldigheten att lämna statistik.

Det är några åtgärder som vi på sikt hoppas ska kunna göra skillnad för uppgiftslämnarna.

Vilka frågor och områden brinner du själv för?

Både kvalitet och förenkling! Jag vill öka kvaliteten i statistiken genom att samutnyttja uppgifter i en rad undersök-

ningar. Det underlättar samtidigt för företagen. På min avdelning har vi en bra överblick eftersom det är vi som samlar in det mesta av SCB:s officiella statistik på området *företag och organisationer*. Jag hoppas också kunna utveckla möjligheten att använda registeruppgifter i högre utsträckning än idag.

Till sist får Cecilia frågan vad hon uppskattar mest i Sverige efter sina år i Vietnam, och hon svarar leende: Almanackan!

Monica Holmberg

MER INFORMATION

Du är välkommen att kontakta Cecilia Hertzman via e-post:

cecilia.hertzman@scb.se